

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Regionální a politická geografie

Mgr. Martin Kebza

**METROPOLIZAČNÍ PROCESY V ČESKU A POLSKU: REGIONÁLNĚ –
GEOGRAFICKÁ KOMPARATIVNÍ ANALÝZA**

**METROPOLITANIZATION PROCESSES IN CZECHIA AND POLAND: REGIONAL-
GEOGRAPHIC COMPARATIVE ANALYSIS**

Disertační práce

Školitel: prof. RNDr. Luděk Sýkora, Ph.D.

Praha, 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 12. 8. 2024

Mgr. Martin Kebza

Souběžně s touto prací byly vytvořeny tyto texty, z nichž tato disertační práce částečně vychází:

- 1) KEBZA, M. (2024a): The development of polysubcentric network in the context of metropolitanization: Evidence from Poland. *European Planning Studies*. <https://doi.org/10.1080/09654313.2024.2317342>
- 2) KEBZA, M. (2024b): The four dimensions of metropolitanization: a case study of Masovian and Lublin voivodships. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*. <https://doi.org/10.1080/04353684.2024.2388510>
- 3) KEBZA, M. (2023): Metropolitanization and population trends: a case study of two Polish voivodships. *Geografické informácie*, 27, 2, 4–21. <https://doi.org/10.17846/GI.2023.27.2.4-21>

Abstrakt:

Předložená disertační práce nabízí nové konceptuální uchopení fenoménu metropolizace. Tou se ve velmi obecné rovině rozumí rozvoj velkých měst a jejich okolí. Růst velkých měst má svou historii a hodně z dnešních metropolí se stalo důležitými během průmyslové revoluce, a v těch nejdůležitějších městech se usidlovaly významné společnosti, ze kterých se staly globální korporace. Sídlní systém se ale vyvíjel dál, přičemž v post-socialistických městech byly klíčové urbánní transformace, často související s deindustrializací, komercializací, gentifikací a suburbanizací. Právě poslední jmenovaný proces se stal zásadním pro proměny krajinného rázu v příměstských oblastech. Za velkými městy od počátku post-socialistických transformací vzniklo významné množství nové zástavby, často naprosto nekoordinovaně. Růst tzv. satelitů ale není rovnoměrný a je ovlivněn více faktory, například dopravní dostupností do městského jádra. Podobné faktory podmiňují i rozvoj komerční suburbanizace, což vede k nerovnoměrnému růstu suburbánních municipalit. Ten za správných podmínek vytváří podmínky pro rozvoj sub-centrální úrovně v metropolitní hierarchii. Sub-centra pak doplňují metropolitní jádro, se kterým mají kompetitivně-kooperativní vztah. Všechny tyto jevy lze shrnout jako projevy metropolizace a rozdělit je do dimenzí zohledňující kvalitativní či kvantitativní rozvoj metropolí nebo celých metropolitních regionů. Tato práce pak metropolizaci v tomto pojetí analyzuje na příkladu Česka a Polska, přičemž se průběh v obou státech snaží srovnat. V obou státech rostou hlavní města, která lze zároveň na základě evaluace metropolitních funkcí identifikovat jako metropole. Zejména míra plnění metropolitních funkcí pak ukazuje specifickou úroveň měst se značným významem, který přesahuje úroveň regionálních center, ale nedosahuje předpokládané metropolitní úrovně. V Polsku tak identifikují 4 regiopole, v Česku jednu (Brno). Ve všech metropolitních regionech, které byly okolo metropolí a regiopolí vymezeny, probíhá aktivní suburbanizace, přičemž se ve všech případech zvyšuje podíl metropolitní populace vůči státu i nadřazenému regionu (kraj, resp. vojvodství) a stejně tak se zvyšuje podíl suburbánní populace vůči jádru v rámci metropolitních regionů. Rozdíl je ale v míře těchto polarizací; ta je obecně větší v Polsku, neboť velikost drobných českých obcí není silným základem pro velké kontrasty, v Česku se navíc osidlují i oblasti vzdálenější od metropolitních jader. Nakonec se sledují vnitřní rozdíly v metropolitních regionech, které ukazují značný rozdíl mezi monocentrizujícími českými metropolitními regiony a těmi polskými, které si zpravidla tvoří úroveň více sub-center.